

Jaroslav Durych

Jaroslav Durych (2. prosince 1886, Hradec Králové – 7. dubna 1962, Praha) byl český vojenský lékař a katolický prozaik, básník, dramatik a publicista, který měl výrazný vliv na rozvoj českého katolicismu v 1. polovině 20. století.

Velmi brzy osiřel. Na přání babičky nejprve studoval gymnázium jako chovanec arcibiskupského konviktu v Příbrami, z konviktu byl později vyloučen za čtení zakázané literatury, konkrétně Renanových Apoštolů. Nicméně na církev nezanevřel, rozhodl se sloužit jí na poli kultury a vzdělání.^[1]

Vystudoval lékařskou fakultu v Praze, kterou dokončil v roce 1913, a protože studoval na vojenské stipendium, působil za první světové války jako vojenský lékař v Haliči. Po válce si v Přerově zřídil soukromou praxi, brzy se vrátil do vojenské služby, v československé armádě dosáhl hodnosti plukovníka. V letech 1923–1930 působil jako přednosta oddělení ve vojenské nemocnici v Hradisku u Olomouce.^[2] Zde také od roku 1925 vykonával funkci prvního kronikáře vojenské nemocnice.^[3] Řádným členem České akademie věd a umění byl zvolen 26. listopadu 1935, na členství rezignoval 7. října 1938.^[4]

Zejména v počátcích své tvorby byl Durych silně ovlivněn staroříšským vydavatelem Josefem Florianem (1873-1941) a jeho programem katolického vzdělávání. Zejména ve 20. letech Florianovo nakladatelství silně propagoval a hojně v něm publikoval a patrně i řada jím organizovaných akcí byla Florianem inspirována. Později se Durych stále více osamostatňoval, nicméně ve svých hlavních cílech, tj. snaze o zvýšení náboženské a kulturní úrovně českého katolicismu, zůstávali oba sjednoceni.^[5]

Za nacistické okupace a v době komunistického režimu v Československu žil Durych v izolaci a jeho díla nesměla být vydávána. Vyšlo mu pouze několik novinových článků, které napsal pod pseudonymy. Pohřben je na hřbitově v pražském Bubenči.

Jaroslav Durych bývá někdy označován za „disidenta 1. republiky“, protože oponoval antikatholicismu, který panoval v Československu mezi válkami a byl proto v ustavičných sporech s velkou částí tehdejších kulturních i politických elit.

Především na počátku své tvorby působil v českém kulturním prostředí se svým otevřeným a bojovným katolicismem dosti osaměle, teprve později se vynořili další velcí autoři katolické orientace, jako např. Bohuslav Reynek, Jan Čep, Jan Zahradníček či Jakub Deml, kteří vytvořili souvislejší vrstvu literatury katolické a spirituální orientace.^[1]

Velmi tvrdě kritizoval Karla Čapka, především za jeho pacifismus. Svými názory se řadí k nejkonzervativnějším autorům své doby.

Ve třicátých letech otevřeně podporoval frankismus ve Španělsku a ve své komentátorské tvorbě z tohoto období vyzdvihoval stranu generála Franca ve španělské občanské válce, kterou pojímal jako boj španělského katolicismu o přežití proti rudému barbarství. Za svůj občanský postoj byl často ideovými oponenty kritizován. Někteří z jeho obhájců ovšem upozorňují, že šlo pouze o reakci na minimálně stejně problematický postoj Karla Čapka a dalších autorů, kteří stejně nekriticky podporovali republikány.

Durych se ve své literární tvorbě soustředuje především na dobu pobělohorskou (po r. 1620) – tj. katolické baroko, v jehož duchu chápe i svou koncepci české minulosti. Dále lze říci, že se zabýval sociální problematikou a usiloval o pevný řád, který nacházel v náboženských jistotách a v hledání absolutna. Chudobu a bídu (která je u něj často ukazována na ženských postavách) nechápal jako sociální problém, ale jako Boží vyznamenání. Hlavní úlohu v jeho

historickém díle nenesou masy, ale spíše schopní jedinci, kteří však nejsou pojímáni z hlediska romantické výjimečnosti. Díky kontrastům mezi dobrým a zlým a jejich věrném líčení, lze hovořit o „barokním naturalismu“.

Esej

Pláč civilisty - 1937, proti Čapkovi, kritizuje zde jeho názory, hlavně nedostatečné vlastenectví, nejednoznačnost. Dále jako voják kritizuje, že Čapek neabsolvoval základní vojenskou službu, což Durych považoval za nemorální.

Poezie

- Cikánčina smrt
- Panenky
- Žebrácké písně
- Píseň milostná
- Eva
- Básně (1930) – soubor výše jmenovaných básní
- Beskydy

Próza

- Jarmark života (1916)
- Tři dukáty (1919)
- Nejvyšší naděje
- Tři trojníčky (1923)
- Smích věrnosti (1924)
- Kouzelná lampa (1926)

Romány

- Na horách (1919)
- Paní Anežka Berková (1931)
- Sedmikráska (1925)
- Píseň o růži (1934)
- Duše a hvězda
- Boží duha (posmrtně 1969) - novela
- Děti – novela

Historické

Historické romány jsou nejvýznamnější částí Durychovy tvorby.

- Bloudění (1929) – tzv. Velká valdštejská trilogie
- Rekviem (1930) – tzv. Malá valdštejská trilogie
- Masopust (1938)
- Služebníci neužiteční (1947?-?) - román o jezuitské misii v Japonsku v 17. století, skončí roku 1622 zmasakrováním misionářů, které je popsáno nesmírně drasticky a detailně. Hlavním hrdinou je jezuitský misionář a světec Karel Spinola.

(zdroj Wikipedie)

DURYCH Jaroslav

(* 2. 12. 1886 Hradec Králové, + 7. 4. 1962 Praha) – český prozaik, básník, dramatik, publicista a teolog

Osobnost Jaroslava Durycha – spolu s J. Demlem a J. Zahradníčkem byl nejvýznamnějším českým autorem katolické orientace – představovala v prostředí liberální meziválečné republiky v podstatě ojedinelý postoj principiálního konzervatismu. Durych byl, slovy A.

Nováka, katolický individualista, tkvějící přísně v půdě církevního dogmatu, který nesdílí se svými literárními rovesníky zájem o sociálně uvědomělý humanismus. Durychovo já, v podstatě pyšné a pohrdavé, mohutní, roste a posléze se láme hledáním božského Absolutna. Dá se říci, že Durych stál v příkrém protikladu k jiné významné osobnosti své generace – K. Čapkovi, s nímž také od roku 1927 veřejně polemizoval.

Durych se narodil v rodině vlastivědného spisovatele Václava Durycha. Jeho pouť původně směřovala k církevnímu životu, ale ze semináře v Příbrami ho za četbu zakázané literatury vyloučili. Vystudoval proto na vojenské stipendium lékařskou fakultu v Praze (doktorát 1913). V povolání vojenského lékaře sloužil na různých místech, během 1. světové války na italské a haličské frontě. Po válce začal provozovat soukromou praxi v Přerově, zanedlouho se však vrátil do vojenské služby a působil v Užhorodě, Praze, Olomouci a opět v Praze. Dosáhl hodnosti plukovníka čs. armády.

Durych debutoval poezií, baladickými básněmi *Cikánčina smrt* (1916). Přestože lyriku psal nadále (*Panenky*, 1923; *Žebrácké písně*, 1925; *Píseň milostná*, 1928), jeho největší význam tkví v próze. Tu lze rozdělit do dvou proudů. Jeden zastupují symbolicky a zpravidla mysticky pojaté milostné příběhy s dominantní postavou žen vnímaných pod vlivem mariánského kultu; druhý pak mnohdy rozsáhlé a bohatě epicky vypravené historické románové fresky.

Do první linie patří povídkové sbírky *Tři dukáty* (1919), *Nejvyšší naděje* (1920), *Tři troničky* (1923), a zvláště oslava monogamické lásky román *Sedmikráska* (1925). K této “spanilé” knize se vrátil komentářem z roku 1929 *Jak vykvetla Sedmikráska*. V Durychově současnosti se též odehrává didaktický román *rodinné poslušnosti a mateřské kázně Paní Anežka Berková* (1931) a apoteóza věrné lásky *Píseň o růži* (1934).

Svou historickou tvorbou navázal na směry z konce 19. století, byl ovlivněn expresionismem, novoklasicismem, a zvláště náboženskou mystickou literaturou. Na základě rozsáhlého studia třicetileté války vybudoval “větší valdštejnskou trilogii” *Bloudění* (1929), v níž vedle “slávy a pádu” Albrechta z Valdštejna figuruje symbolický milostný vztah českého protestantského emigranta Jiřího a katolické Španělky Andělky. Durych zde, stejně jako v epilogu “menší trilogie” *Rekvie* (1930), pojal pobělohorskou látku v českých zemích protitradičně, z hlediska přísně katolického. V barokní látce Durych pokračoval ve fresce z doby vpádu pasovských do Prahy roku 1611 *Masopust* (1938), a především ve svém nejrozsáhlejších prozaickém díle (více než tisíc stran), čtyřdílné historické epeji o jezuitských misiích v Japonsku v 16. a 17. století *Služebníci neužiteční*. Na této epeji, jejíž první svazek vyšel v Praze roku 1941, kompletní dílo pak v Římě 1969, pracoval plných třicet let (1931-61).

K historické linii Durychova díla náleží i divadelní hry, inspirované španělským barokním dramatem, s ústředním tématem vznešenosti mučednictví (*Svatý Jiří*, 1915; *Svatý Vojtěch*, 1921, *Svatý Václav*, 1925).

Během 2. světové války se Durych odmlčel, po roce 1948 žil až do své smrti v izolaci a jeho poslední “mystický” román *Duše a hvězda* mohl vyjít až v roce 1969. Zemřel oficiální kulturní obcí téměř nepovšimnut.

(zdroj KDO BYL KDO v našich dějinách ve 20. století;
<http://www.libri.cz/database/kdo20/list.php?od=d&start=41&count=20>)